

RAPORTUL nr. 2

**Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de
Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016**

Perioada de monitorizare: 23 august – 13 septembrie 2016

Publicat la 15 septembrie 2016

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

Misiunea de Observare a Alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016 este finanțată de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Ambasada Marii Britanii la Chișinău, National Endowment for Democracy.

Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
METODOLOGIA DE OBSERVARE	3
REZUMAT.....	4
I. CADRUL LEGAL.....	4
II. ORGANELE ELECTORALE.....	9
III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ.....	13
IV. CONCURENȚII ELECTORALI.....	14
V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE PENTRU ALEGEREA PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA	18
VI. SOCIETATEA CIVILĂ.....	24
VII. MASS-MEDIA.....	25
VIII. INCLUZIUNEA ELECTORALĂ	26
RECOMANDĂRI.....	26
LISTA DE ABREVIERI.....	28

INTRODUCERE

Raportul nr. 2 Promo-LEX din cadrul Misiunii de Observare a Alegerilor (MOA) pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (RM) din 30 octombrie 2016 cuprinde perioada 24 august – 13 septembrie 2016. Acesta este un raport intermediar, a cărui misiune generală este de a asigura îmbunătățirea de ansamblu a procesului electoral în curs de desfășurare. Obiectivele de referință ale raportului intermediar sunt: diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Raportul este elaborat în baza constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) și a membrilor echipei centrale din cadrul Misiunii cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor prezidențiale: autorități publice, organe electorale, partide politice, grupuri de inițiativă privind colectarea semnăturilor, cetățeni care și-au exprimat intenția de a candida pentru funcția de Președinte al RM, mass-media și societatea civilă.

Standardele internaționale la care se va face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt incluse recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, potențialii concurenți electorali și alți actori interesați, cu scopul de a asigura perfecționarea procesului electoral.

METODOLOGIA DE OBSERVARE

Misiunea de Observare a Alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016 este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX, membră a Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. Asociația Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Misiunea de observare Promo-LEX monitorizează procesul electoral în toate circumscripțiile electorale din Republica Moldova în perioada 31 august – 30 noiembrie 2016. În ziua alegerilor, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare secție de votare (SV) din țară. Misiunea va examina posibilitatea observării alegerilor și în secțiile de votare constituite peste hotarele țării. MOA Promo-LEX va realiza Numărarea în Paralel a Voturilor (PVT) în toate secțiile de votare în care va delega observatori. Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de o echipă centrală formată din 38 de persoane.

Drept sursă de elaborare a rapoartelor publice ale misiunii de observare servesc informațiile oficiale și cele publice, precum și rapoartele, inclusiv cele standardizate ale observatorilor, întocmite în baza vizitelor la organele electorale și în afara acestora, a discuțiilor, întâlnirilor cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

MOA Promo-LEX nu este oponent politic concurenților electorali implicați în alegerile pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Totuși, în măsura posibilităților rapoartele observatorilor sunt însoțite de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali.

Pentru moment, activitatea MOA Promo-LEX este finanțată de USAID, Ambasada Marii Britanii la Chișinău și National Endowment for Democracy. Opiniile exprimate în rapoartele publice Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

REZUMAT

În perioada 24 august – 13 septembrie 2016, Misiunea Promo-LEX de Observare a Alegerilor, prin intermediul a 42 de observatori pe termen lung repartizați pe teritoriul Republicii Moldova, conform UAT de nivelul II, a 5 coordonatori regionali și 38 de membri ai echipei centrale, a realizat o monitorizare plenară a alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016. Raportul este elaborat în baza analizei a 231 de formulare de vizită (FV) completate de observatorii Promo-LEX, a 111 formulare de eveniment (FE) și 46 de formulare de vizită la CECE-uri.

Cadrul legal cu privire la alegerile prezidențiale este unul recent. Încă nu există o practică de aplicare durabilă a normelor legale. În condițiile în care de circa 16 de ani în Republica Moldova nu s-au desfășurat alegeri prezidențiale, MOA Promo-LEX constată ambiguități în implementarea prevederilor legislative cu privire la desemnarea și înregistrarea candidaților pentru funcția de Președinte al RM. Existența unor prevederi legale cu caracter echivoc, de rând cu lipsa practicii din partea autorităților electorale în implementarea acestora provoacă suspiciuni privind integritatea procesului electoral.

În general, legislația privind alegerile prezidențiale este una în mare parte conformă cu standardele internaționale în domeniul electoral. Constatările Asociației Promo-LEX au scopul de a sensibiliza autoritățile electorale în ceea ce privește unele situații problematice. Acestea sunt atât situații din categoria celor care se repetă pe parcursul a mai multor cicluri electorale, cât și situații legate de implementarea unor prevederi noi.

În perioada monitorizată, s-a încheiat procesul de înregistrare a grupurilor de inițiativă (GI) în vederea desemnării candidaților pentru funcția de Președinte al RM, fiind înregistrate 24 de GI. Dintre acestea 4 GI constituite de partide politice au colectat numărul solicitat de semnături în liste de subscripție și au depus la Comisia Electorală Centrală (CEC) demersurile corespunzătoare de înregistrare.

În perioada de raportare, au fost emise hotărâri cu privire la înregistrarea a doi candidați pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.

S-a remarcat operativitatea prin care GI în susținerea candidatului din partea PDM, dl. Marian Lupu, a reușit să colecteze semnăturile, inclusiv în comparație cu efortul de timp depus de ceilalți candidați.

MOA Promo-LEX a constatat cazuri de utilizare a resurselor administrative de către grupurile de inițiativă în campaniile de colectare a semnăturilor, precum și cazuri de colectare a semnăturilor de către persoane neautorizate.

Conform legislației, solicitanții urmează să depună rapoarte financiare la CEC în decurs de 3 zile de la depunerea documentelor pentru înregistrare. Din totalul de 4 solicitanți, 3 (GI Marian Lupu, GI Iurie Leancă, GI Andrei Năstase) au depus rapoarte financiare iar GI Mihai Ghimpu a prezentat o notă informativă prin care a informat CEC că nu a efectuat cheltuieli.

Conform constatărilor Promo-LEX, doar un GI s-a încadrat în suma declarată, și anume GI Marian Lupu. Celelalte 3 nu au declarat cheltuieli reale. În ceea ce privește destinațiile cheltuielilor, constatăm însă că nici un GI nu a reflectat în nici un fel cheltuielile pentru acoperirea necesităților primare (diurna) ale colectorilor și ale voluntarilor.

I. CADRUL LEGAL

1.1. Constatări privind necesitatea îmbunătățirii legislației în domeniul desemnării și înregistrării candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova

Pe parcursul perioadei monitorizate, MOA Promo-LEX a identificat un șir de situații de natură echivocă cu privire la calitatea cadrului legal în domeniul vizat. Constatările înregistrate reies atât din activitatea organelor electorale, cât și a potențialilor concurenți electorali.

a. Înscrierea domiciliului candidatului la funcția de Președinte al Republicii Moldova în listele de subscripție

Articolul 42 alin. (3) din Codul electoral prevede că: “În listele de colectare a semnăturilor în susținerea candidatului independent, precum și pentru inițierea referendumului, denumite în continuare liste de subscripție, se indică numele și prenumele, anul nașterii, profesia (ocupația), funcția, locul de muncă, *domiciliul* și apartenența politică a candidatului, precum și numele și prenumele persoanei care colectează semnăturile. Lista de subscripție va conține numai semnături ale susținătorilor care domiciliază într-o singură localitate.”

De menționat că prevederea dată este inclusă în Titlul II al Codului electoral care stabilește *dispozițiile comune* valabile pentru organizarea și desfășurarea tuturor tipurilor de scrutine. În același timp, Titlul IV “Alegerile pentru funcția de Președinte al RM”, la condițiile speciale pentru listele de subscripție face referire doar la numărul de semnături necesare și nu conține vreo însemnare privitor la informațiile despre candidat care necesită a fi incluse. Din acest fapt deducem că dispozițiile art. 42 alin. (3) din Codul electoral, amintit supra, sunt aplicabile și în cazul alegerilor prezidențiale.

Totodată, în Regulamentul privind modul de întocmire, autentificare, prezentare și verificare a listelor de subscripție, adoptat prin Hotărârea nr. 2682 din 1 octombrie 2014, Comisia Electorală Centrală (CEC) a prevăzut expres ce informații urmează să conțină listele de subscripție pentru susținerea candidatului în următoarele funcții: deputat în Parlament, Președinte al RM, consilier în consiliul local și primar. Astfel, pct. 17 din Regulament, pe lângă alte informații relevante, obligă includerea în liste a numelui și prenumelui, anului nașterii, *domiciliului*, profesiei (ocupației), funcției, locului de muncă și apartenenței politice a candidatului.

Analizând cele menționate, subliniem că informațiile despre domiciliul persoanei constituie date cu caracter personal și sunt protejate în mod corespunzător de Legea nr. 133 din 8 iulie 2011 cu privire la protecția datelor cu caracter personal. Domiciliul este anume acea informație care permite identificarea directă a persoanei, fapt care este inadmisibil pentru un potențial Președinte de stat. Dezvoltând aceasta idee, precizăm că Președintele RM este o persoană cu funcție de demnitate publică și, în conformitatea cu legislația în vigoare (Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică), acesta beneficiază de dreptul la protecția securității. Deși accesul la listele de subscripție este unul limitat, totuși cel puțin 15 000 de persoane pot lua cunoștință de informațiile introduse în ele, inclusiv de domiciliul candidatului.

În acest context, considerăm inoportună obligația potențialului Președinte al RM de a introduce în listele de subscripție informații cu caracter personal și recomandăm modificarea art. 102 din Codul electoral și, respectiv, a Regulamentului amintit supra, în vederea introducerii unor reguli speciale de întocmire a listelor de subscripție în cazul scrutinului prezidențial.

Având în vedere că suntem în perioada de monitorizare a alegerilor pentru funcția de Președinte al țării, subiectul includerii domiciliului în listele de subscripție a fost analizat în mod prioritar din perspectiva candidatului la funcția de Președinte. Analizând, însă, subiectul în complex, ajungem la concluzia că argumentele reiterate anterior, de principiu, sunt valabile și pentru candidații la funcția de deputat în Parlament, consilier în consiliul local și primar.

b. Publicarea datelor cu caracter personal de către unii concurenți electorali

Pe pagina oficială a PPPSRM, au fost publicate fotografii care ilustrează procesul de colectare a semnăturilor pentru susținerea candidatului la funcția de Președinte, dar care includ și imagini descifrabile cu listele de subscripție, făcând astfel publice informații cu caracter personal ale semnatarilor¹. Pe lângă numele și prenumele susținătorilor, fotografiile mai conțin următoarele informații: datele de naștere, domiciliile, seria și numărul buletinelor de identitate ale acestora.

¹ [http://socialistii.md/a-inceput-colectarea-semnaturilor-in-sustinerea-lui-igor-dodon/\(accesat-12.09.2016\)](http://socialistii.md/a-inceput-colectarea-semnaturilor-in-sustinerea-lui-igor-dodon/(accesat-12.09.2016))

În acest context, amintim că Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal. Or, în conformitate cu art. 3, date cu caracter personal constituie orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă.

c. Încălcarea Hotărârii CEC privind stabilirea locului și timpului primirii documentelor necesare pentru înregistrarea grupurilor de inițiativă și candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova

La data de 10 septembrie 2016, CEC a adoptat Hotărârea nr. 236 cu privire la înregistrarea dlui Marian Lupu în calitate de candidat la funcția de Președinte al RM, desemnat de către PDM, a simbolului electoral și confirmarea reprezentantului cu drept de vot consultativ în Comisia Electorală Centrală și a persoanei responsabile de finanțe (trezorierul). În conformitate cu aceasta, demersul împreună cu documentele necesare înregistrării, inclusiv listele de subscripție, au fost depuse la CEC în data de 3 septembrie 2016.

În acest sens, Asociația Promo-LEX constată încălcarea Hotărârii CEC nr. 122, prin care a fost stabilit locul și timpul primirii documentelor necesare pentru înregistrarea grupurilor de inițiativă și candidaților la funcția de Președinte al RM. Astfel, setul de documente *pentru înregistrarea în calitate de candidat la funcția de Președinte al RM* urma să fie depus în conformitate cu orarul prestabilit, și anume: în zilele de luni până vineri, între orele 9.00 - 16.00 și în ziua de 29 septembrie, între orele 9.00 - 17.00. De menționat că data de 3 septembrie 2016 a fost o zi de sâmbătă.

Mai mult ca atât, am dori să atragem atenția asupra faptului că Regulamentul în cauză prevede și *orarul primirii documentelor pentru înregistrarea GI*, conform căruia primirea actelor a avut loc la: 31 august, între orele 12.00 - 16.00; 1, 2, 5 - 9 septembrie, între orele 9.00 - 17.00; 3 și 4 septembrie, între orele 10.00 - 16.00.

În acest sens, din punct de vedere al Misiunii de observare Promo-LEX, în ziua de 3 septembrie 2016, CEC ar fi putut să activeze în vederea realizării sarcinilor, inclusiv să *primească acte pentru înregistrarea GI*, dar nu și acte pentru *înregistrarea în calitate de candidați la funcția de Președinte*, în acest fel favorizând indirect acest grup de inițiativă.

d. Semnarea pentru susținerea mai multor candidați

În procesul de prezentare și verificare a listelor de subscripție la CEC, a fost depistată o problemă în ceea ce privește identificarea primei semnături aplicate în cazul în care aceeași persoană a susținut mai mulți candidați la funcția de Președinte al RM.

Codul electoral prevede la art. 42 alin. (5) că: "Un alegător poate susține, prin semnătură, un singur candidat în cadrul unui scrutin". În același sens, întru dezvoltarea normei citate, CEC a adoptat Regulamentul privind modul de întocmire, autentificare, prezentare și verificare a listelor de subscripție, care la pct. 8 stabilește că: "Dacă alegătorul a susținut mai mulți candidați, doar semnătura *aplicată prima conform datei din lista* de subscripție se consideră valabilă, celelalte semnături se consideră nule. În cazul în care un alegător semnează în aceeași zi pentru susținerea unor candidați diferiți, precum și în cazul prezenței a două sau mai multe semnături ale aceluiași alegător în susținerea aceluiași candidat sau în susținerea referendumului indiferent de data semnării, aceste semnături se consideră nevalabile".

Stabilind data din lista de subscripție drept criteriu al identificării primei semnături aplicate, în practică poate avea loc situația în care CEC să recepționeze, să verifice și, ulterior, să înregistreze concurentul electoral pentru care anumiți susținători au semnat în mod repetat, anterior semnând și pentru alt candidat. În asemenea cazuri, data depunerii dosarelor la CEC pentru verificare și, respectiv, înregistrare a concurentului electoral prevalează asupra datei indicate în listele de subscripție.

e. Utilizarea resurselor administrative

Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția prescrie egalitate strictă în utilizarea de către concurenții electorali a mijloacelor publice în scopuri electorale. Egalitate „strictă” înseamnă tratamentul egal al partidelor politice, indiferent de actuala lor reprezentare în Parlament sau de susținerea din partea electoratului.

În procesul de observare a activităților grupurilor de inițiativă, MOA Promo-LEX a constatat că în Codul electoral, precum și în Regulamentele ce reglementează activitatea GI, nu sunt stipulate condiții de incompatibilitate pentru membrii Grupurilor de inițiativă și conducătorii acestora.

Constatările MOA Promo-LEX, prezentate în compartimentele ulterioare ale Raportului, prezintă situații în care persoane cu funcții publice și administrative – membri și/sau conducători ai GI – pot profita de funcția lor în scopul influențării procesului de colectare a semnăturilor.

Misiunea Promo-LEX consideră necesară operarea de modificări în legislația electorală care să reglementeze situațiile de incompatibilitate pentru membrii GI. De exemplu, primarul care are obligația de a autentifica listele de subscripție, nu poate fi și persoana care le colectează.

1.2. Optimizarea procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova

În procesul de organizare și desfășurare a alegerilor prezidențiale, MOA Promo-LEX a identificat un șir de aspecte problematice de natură legală, soluționarea cărora ar permite prevenirea și depășirea unor potențiale situații de risc, ce ar pune în pericol buna desfășurare a procedurilor electorale.

a. Accesibilitatea listelor electorale

Conform art. 40 alin. (1) din Codul electoral, listele electorale sunt accesibile în localurile secțiilor de votare. În vederea respectării Legii privind protecția datelor cu caracter personal, legiuitorul a evitat să permită afișarea listelor electorale și a formulat textul art. 40 astfel, încât fiecare alegător să-și poată verifica individual corectitudinea datelor incluse în listă².

Cu toate acestea, în art. 40 versiunea în limba rusă a Codului electoral continuă să prevadă următoarele: “За 20 дней до дня выборов списки избирателей вывешиваются в помещениях избирательных участков, [...]”³. În limba română, termenul “вывешиваются” ar însemna “se afișează”. Cu toate că varianta română a Codului electoral este cea de referință, constatăm necesitatea unei traduceri corecte în limba rusă a prevederilor legale. Traducerea defectuoasă ar putea duce în eroare funcționarii electorali, precum și ceilalți participanți la procesul electoral - vorbitori de limbă rusă, punând în pericol datele personale ale alegătorilor.

În același context, subliniem că și Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale (în variantă română) prevede la pct. 16 termenul de “afișare”: “[...] Afișarea datelor din listele electorale se va face cu respectarea prevederilor Legii privind protecția datelor cu caracter personal”.

b. Condițiile de vot pentru studenți și elevi cu drept de vot

În virtutea posibilităților oferite de legislația electorală, studenții și elevii cu drept de vot sunt o categorie distinctă de alegători în materie de oportunitate de realizare a dreptului de vot la alegerile naționale din RM. În anumite etape ale istoriei politice a RM, aceștia au dispus de regimuri juridice diferite în realizarea dreptului de vot.

La moment, Codul electoral stabilește la art. 53 alin. (3) documentele în baza cărora se efectuează votarea. Acestea sunt:

² <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335036> (accesat – 12.09.2016)

³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=2&id=312765> (accesat – 14.09.2016).

- a) buletinul de identitate al cetățeanului Republicii Moldova, cu fișa de însoțire care confirmă domiciliul sau reședința alegătorului pe teritoriul secției de votare;
- d) buletinul de identitate provizoriu cu mențiunile privind cetățenia Republicii Moldova, domiciliul titularului;
- e) pașaportul pentru intrare - ieșire din țară, livretul de marinar, în cazul alegerilor parlamentare, prezidențiale și referendumului republican, în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova;
- f) legitimația de serviciu pentru militarii în termen, livretul eliberat de Centrul Serviciului Civil pentru persoanele care satisfac serviciul civil (de alternativă).

În același timp, Titlul III din Cod “Alegerile parlamentare”, la art. 84 alin. (2) prevede condiții speciale pentru studenți/elevi, aceștia având posibilitatea să voteze într-o localitate în care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință în baza buletinului de identitate și a carnetului de student/elev al instituției de învățământ din localitatea respectivă, semnând și o declarație pe proprie răspundere privind abținerea de la votarea multiplă.

Constatăm că Titlul IV, care reglementează condițiile speciale de organizare și desfășurare a scrutinului prezidențial nu face excepții de la regulile generale. Asta deși scrutinele parlamentare și prezidențiale sunt similare din punct de vedere organizatoric.

În opinia MOA Promo-LEX, regimul juridic aplicat studenților/elevilor cu drept de vot trebuie să fie de natură generală, aplicabil tuturor alegătorilor, iar condițiile speciale prevăzute în Titlul III să fie excluse.

Astfel, studenții/elevii vor avea posibilitatea să utilizeze instrumentele accesibile tuturor cetățenilor cu drept de vot: de a depune o declarație privind noul loc de ședere cel târziu cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor și să fie astfel înscrși în lista electorală de bază la SV corespunzător locului șederii sau să solicite eliberarea certificatului pentru drept de vot și să voteze în baza listelor suplimentare.

c. Dezavantajarea cetățenilor ce votează la locul aflării (urnele de votare)

Codul electoral al Republicii Moldova garantează alegătorului care s-a prezentat la secția de votare dreptul la o greșeală și îi asigură oferirea unui al doilea buletin de vot pentru a-și putea exercita dreptul constituțional. Astfel, art. 54 alin. (6) din Cod prevede că: “Dacă alegătorul a completat greșit buletinul, la cererea lui, biroul electoral al secției de votare anulează acest buletin și îi eliberează imediat, o singură dată, un nou buletin de vot. Acest caz va fi menționat în procesul-verbal cu privire la votare și în lista electorală”.

În cazul în care alegătorul, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu poate veni în localul de votare, biroul electoral al secției de votare desemnează, la cererea scrisă a acestuia, cel puțin 2 membri ai biroului care se deplasează cu o urnă de vot mobilă și cu materialul necesar votării (art. 55 alin. (4) din Codul electoral) la locul unde se află alegătorul pentru ca acesta să voteze.

Punctul 7 al Instrucțiunii cu privire la procedura de vot cu urna mobilă stabilește că: “Numărul de buletine de vot trebuie să coincidă cu numărul de alegători care au solicitat votarea la locul aflării”. Deci, o eventuală greșeală a alegătorului îl lipsește de posibilitatea unei încercări repetate, *spre deosebire de alegătorul din secția de votare*.

Imposibilitatea alegătorilor de a se deplasa la secția de votare și necesitatea prezentării unui certificat medical indică asupra anumitor stări ale persoanei care pun la îndoială atenția acestuia și prezintă un risc sporit de comitere a greșelilor în buletinele de vot. Acest fapt poate fi dedus și din pct. 11 al Instrucțiunii care admite necesitatea explicațiilor acordate alegătorilor, însă, fără a influența voința alegătorului și asigurându-i acestuia secretul votului.

În legătură cu cele expuse, considerăm oportună modificarea Codului electoral și, respectiv, ajustarea Instrucțiunii cu privire la procedura de vot cu urna mobilă în vederea elaborării unei proceduri clare, conform căreia ar vota persoanele la locul aflării, astfel oferindu-le posibilități egale cu cele ale persoanelor care votează în cadrul secțiilor de votare.

d. Procedura de depunere a cererii pentru votarea la locul aflării

Instrucțiunea cu privire la procedura de vot cu urna mobilă, aprobată de CEC, stabilește și procedura de depunere a cererii pentru votarea la locul aflării de către persoanele care nu sunt capabile de sine stătător să se prezinte la secția de votare pentru a o depune.

Documentul stipulează că dacă persoana se află în imposibilitate de a depune individual cererea privind votarea la locul aflării, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, poate depune cererea prin intermediul unui *membru al familiei* sale sau, după caz, poate solicita asistentului social din cadrul primăriei intervenția în acest sens.

Întrucât sintagma *membru al familiei* este una complexă și generalistă, iar legislația familială nu-l definește foarte exact, recomandăm organului electoral central să contureze un cerc bine determinat de persoane împuternicite cu dreptul de a depune cererea privind votul la locul aflării în numele celor aflați în imposibilitate de a o face independent. Considerăm oportună specificarea exactă a gradului de rudenie și afinitate a persoanelor care să poată reprezenta alegătorii incapabili de a se deplasa în fața organelor electorale în vederea depunerii cererii privind votarea la locul aflării.

De asemenea, pct. 3 din Instrucțiune prevede că persoanele cu dizabilități de vedere (orbii) vor putea înainta cereri privind votarea la locul aflării, inclusiv *în formă verbală*. În acest sens, este necesară definirea și specificarea formelor de comunicare verbală disponibile. Este necesar ca persoana cu dizabilități de vedere să se deplaseze la SV sau acest lucru poate fi realizat și prin comunicare telefonică? Cum funcționarii electorali vor putea depista prin telefon, dacă persoana care solicită votarea la locul aflării are dizabilități de vedere?

II. ORGANELE ELECTORALE

2.1. Hotărâri ale Comisiei Electorale Centrale

În perioada de raportare, CEC a realizat un nivel sporit de activitate, adoptând actele necesare respectării Programului calendaristic aprobat anterior (23 august 2016). Astfel, CEC a adoptat un șir de hotărâri, prin care a aprobat Regulamente, a introdus modificări și completări în Regulamentele deja existente, a înregistrat GI pentru susținerea candidaților la funcția de Președinte, a înregistrat candidați la funcția de Președinte, a constituit Circumscripțiile electorale de nivelul al doilea, a acreditat observatori naționali și internaționali.

Au fost adoptate 5 hotărâri, prin care autoritatea electorală centrală a stabilit plafonul mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Destinat grupului de inițiativă” pentru susținerea candidaților la funcția de Președinte al RM; a dat publicității lista partidelor și altor organizații social-politice cu dreptul de a susține candidați la funcția de Președinte (în baza informațiilor prezentate de Ministerul Justiției); a aprobat Instrucțiunea privind particularitățile evidenței contabile a cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea alegerilor; a aprobat Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova; a stabilit numărul de membri ai organelor electorale care pot fi degrevați de atribuțiile de la locul de muncă permanent și termenul degrevării la alegerile pentru funcția de Președinte al RM din data de 30 octombrie 2016.

CEC a adoptat 7 hotărâri, prin care a introdus modificări și completări la regulamentele care țin de: accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dezabilități; activitatea consiliului electoral de circumscripție; activitatea persoanelor de încredere ale concurenților electorali; procedura de examinare și soluționare a contestațiilor de către organele electorale în perioada electorală;

finanțarea campaniilor electorale; modul de întocmire, autentificare, prezentare și verificare a listelor de subscripție, activitatea reprezentanților concurenților electorali.

2.2. Constituirea circumscripțiilor electorale de nivelul II

La 2 septembrie 2016, respectând prevederile Codului electoral și ale Programului calendaristic, CEC a adoptat Hotărârea nr. 160, prin care a constituit circumscripțiile electorale de nivelul al doilea pentru desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din data de 30 octombrie 2016. Au fost constituite 37 de circumscripții electorale de nivelul II, incluzând circumscripția electorală Bender (nr. 3) și circumscripția electorală pentru localitățile din stânga Nistrului (nr. 37).

2.3. Constituirea Consiliilor Electorale de Circumscripție Electorală (CECE) de nivel II

La 9 septembrie 2016, CEC a constituit Consiliile Electorale ale Circumscripțiilor Electorale. Au fost constituite Consiliile electorale pentru 35 de Circumscripții electorale, exceptând Circumscripția electorală Bender și circumscripția electorală pentru localitățile din stânga Nistrului. În acest fel, CEC nu și-a onorat obligația de a constitui organe electorale pentru aceste două circumscripții electorale.

Cu referire la același subiect, constatăm și lipsa autentificării semnăturilor de către administrația publică locală în municipiul Bender și în localitățile din stânga Nistrului. În consecință, atât cetățenii sunt lipsiți de dreptul de a susține un candidat la alegeri, cât și concurenții electorali riscă să nu fie înregistrați în cursă dacă, eventual, numărul decisiv de semnături colectate provine din unele localități aflate temporar în afara controlului organelor constituționale.

Asociația Promo-LEX recomandă, în primul rând, constituirea CECE Bender nr. 3 și a CECE pentru localitățile din stânga Nistrului nr. 37, iar în al doilea rând, revizuirea mecanismului de autentificare a listelor de subscripție.

În cadrul ședinței din 9 septembrie 2016, s-a constatat, de asemenea, că Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) a venit cu candidaturile pentru calitatea de membri ai CECE-urilor cu depășirea termenilor prevăzuți de art. 27 alin. (5) din Codul electoral. Din acest motiv, procedural, candidaturile înaintate de Partidul Comuniștilor nu puteau fi acceptate. Totuși, în urma deliberărilor, CEC a inclus în componența CECE-urilor aceleași persoane propuse de PCRM ca făcând parte din Registrul funcționarilor electorali.

Regulamentul cu privire la Registrul funcționarilor electorali nu prevede o procedură separată pentru completarea Consiliilor electorale din contul Registrului. Pct. 16 din Regulament prevede că CEC transmite consiliului electoral de circumscripție, la solicitarea acestuia, candidaturile pe fiecare UAT. Or, rămâne la latitudinea CEC-ului identificarea membrilor pentru a fi numiți în consilii. De asemenea, Regulamentul nu prevede vreo procedură pentru includerea în Registru a funcționarilor, fapt care ne permite să concluzionăm că la acel moment CEC putea include, în regim operativ, membrii înaintați de PCRM, chiar dacă momentul respectiv aceștia nu erau în Registru. Totuși, pentru a înlătura orice suspiciuni cu privire la utilizarea deliberată de către CEC a persoanelor din cadrul Registrului funcționarilor electorali, este necesar de revizuit mecanismul existent de utilizare a acestor rezerve astfel încât acesta să fie aleatoriu, conform unor criterii bine stabilite.

Din 35 de CECE constituite, 34 de CECE de nivel II au o componență nominală de 9 membri, CECE mun. Chișinău are componența de 11 membri. În 33 de CECE-uri componența nominală a fost stabilită prin înaintarea a 2 candidați din partea consiliului raional (în CECE Ialoveni și Șoldănești au fost aprobate 2 candidaturi din RFE), în 34 de CECE - câte 2 candidați din partea instanțelor de judecată (în CECE Glodeni - 2 candidaturi din RFE), în 35 de CECE - câte 1 candidat din partea a 4 partide politice reprezentate în Parlament la data constituirii CECE (în CECE Sîngerei și Taraclia, PL nu a înaintat candidaturi), în 29 de CECE - câte 1 candidatură din RFE (în CECE Chișinău - 5 candidaturi, în CECE Glodeni, Ialoveni, Soroca - 3 candidaturi, în CECE Sîngerei, Taraclia - 2 candidaturi).

Constatăm un anumit grad de ambiguitate la capitolul incompatibilități ale membrilor CECE. Art. 27 alin. (6) prevede că „Membrii consiliului electoral de circumscripție propuși de instanțele judecătorești și de consiliile locale nu pot fi consilieri în consiliile locale, deputați în Adunarea Populară a Găgăuziei și/sau membri de partid.” Această interdicție nu se aplică, respectiv, membrilor CECE înaintați de către partidele politice din Parlament. Pe când în cazul membrilor BESV, art. 29 alin. (11) din Codul electoral prevede o interdicție cu caracter general, și nu parțial, ca în cazul CECE: „Membrii biroului electoral al secției de votare nu pot fi consilieri în consiliile locale și membri de partid.”

2.4. Alegerea organelor de conducere ale Consiliilor Electorale de Circumscripție Electorală de nivelul II

Urmare a analizării a 35 de formulare expediate de observatorii Promo-LEX din teritoriu, care au vizitat CECE-urile în perioada monitorizată, putem constata următoarele: fără a depăși termenii impuși de art. 27 alin. (7) din Codul electoral, 34 de consilii electorale și-au ales președinții, vicepreședinții și secretarii. O singură excepție în această privință a fost atestată la Basarabeasca, unde ședința pentru alegerea conducerii consiliului a avut loc în data de 13 septembrie 2016, ceea ce denotă o întârziere de o zi.

De asemenea, MOA Promo-LEX a constatat respectarea procedurii de alegere a conducerii în cadrul a 34 de Consilii electorale din 35. Un caz de încălcare a prevederilor legale a fost constatat la alegerea vicepreședintelui CECE Călărași, care a fost ales cu votul a 4 membri din 9.

2.5. Registrul de Stat al Alegătorilor

În urma informației vehiculate în presă privind neregulile depistate în Registrul de Stat al Alegătorilor⁴, CEC a inițiat procedura de control intern de verificare a datelor conținute în registru. Pentru a desfășura verificări complexe, CEC a antrenat specialiști de la Serviciul Stare Civilă și Î.S. „CRIS Registru”⁵.

În scopul asigurării accesului la procesul de votare al cetățenilor Republicii Moldova, din 10 mai 2016 CEC a pus la dispoziția alegătorilor înregistrarea on-line pe site-ul <https://inregistrare.cec.md>. Conform informației afișate, la data de 13 septembrie 2016, s-au înregistrat 1857 alegători. Solicitățile au parvenit de la cetățeni stabiliți în 56 de state, cele mai multe fiind din România (318), Italia (209) și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (184).

Comparativ cu alegerile parlamentare din 2014, când în secțiile extrateritoriale au fost incluși în listele de bază 666 de alegători⁶, actuala cifră provizorie de 1857 constituie un progres. Cu toate acestea, reieșind din numărul alegătorilor incluși în listele suplimentare de la aceleași alegeri parlamentare – 73 293, cu siguranță problema rămâne încă nerezolvată.

În data de 13 septembrie 2016, pe site-ul CEC au fost plasate cifre cu privire la numărul de alegători incluși în RSA. În tabelul de mai jos, prezentăm evoluția RSA din anul curent:

	Total alegători în RSA (inclusiv Transnistria)	Alegători în RSA (fără Transnistria)
CEC/RSA, 31.03.2016	3 233 100	3 013 775
CEC/RSA, 22.08.2016	3 237 032	3 015 432
CEC/RSA, 13.09.2016	3 237 072	3 015 230

⁴ <https://www.rise.md/articol/cimitirul-din-listele-electorale/> (accesat – 13.09.2016)

⁵ <http://cec.md/index.php?page=news&id=1042&rid=17664&l=ro> (accesat – 13.09.2016)

⁶ <http://cec.md/r/r/> (accesat – 13.09.2016)

2.6. Instruirea electorală

Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) a continuat să desfășoare campanii de instruire a actorilor electorali. În perioada de monitorizare din 24 august – 13 septembrie 2016, CICDE a organizat instruirii destinate:

- registratorilor RSA, persoanelor responsabile de gestionarea listelor electorale la nivelul APL. Conform informației plasate de site-ul CICDE, în perioada 23 - 25 august 2016, reprezentanți ai peste 300 de autorități publice locale cu funcția de registrator RSA au beneficiat de instruire CICDE⁷;
- potențialilor concurenți electorali pe tematicile: „Instruirea la solicitarea observatorilor și a reprezentanților cu drept de vot consultativ” și „Instruirea trezorerierilor grupurilor de inițiativă pentru susținerea unui candidat la funcția de Președinte al RM”. Instruirile s-au desfășurat la solicitarea potențialilor concurenți electorali⁸;
- judecătorilor;
- operatorilor care verifică listele de subscripție;
- membrilor Consiliilor Electorale de Circumscripție Electorală;
- operatorilor ce vor activa în cadrul Consiliilor Electorale de Circumscripție.

CICDE oferă și cursuri de instruire on-line pentru grupurile de inițiativă în susținerea candidatului la funcția de Președinte al RM și pentru persoanele delegate la alegerile prezidențiale de concurenți electorali (observatori, reprezentanți cu drept de vot consultativ).

Conform observărilor Promo-LEX, în perioada 10-11 septembrie, CICDE a desfășurat instruirea membrilor CECE în UTA și 5 raioane: Basarabeasca, Ungheni, Rîșcani, Cahul și Taraclia.

2.7. Observatori naționali și internaționali

În vederea monitorizării alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016, în perioada 24 august – 13 septembrie 2016, CEC a acreditat 139 de observatori naționali: din partea Asociației Obștești Promo-LEX – 21 persoane, CICDE – 14, Asociației obștești „Democrație, Egalitate, Cooperare, Accesibilitate și Suport” – 104. De asemenea, 1 observator internațional a fost acreditat la propunerea Ambasadei Republicii Italiene și 1 expert electoral internațional - la recomandarea Comisiei Electorale Independente a Regatului Hașemit al Iordaniei.

La momentul de față, în total au fost acreditați 362 observatori. Din partea Asociației Promo-LEX – 241, CICDE – 14, Filialei din Chișinău a Institutului Internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare a Comunității Statelor Independente – 3 și a Asociației obștești „Democrație, Egalitate, Cooperare, Accesibilitate și Suport” – 104.

2.8. Informarea publică

Pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, CEC a elaborat 3 spoturi publicitare: un spot este destinat alegătorilor care se află peste hotarele țării „Înregistrarea prealabilă pentru alegerile prezidențiale din 30.10.2016”, al doilea - privind participarea alegătorilor la scrutinul din octombrie „Fiecare alegere ne face auziți!”, precum și pentru alegătorii care participă pentru prima dată la procesul de votare „A venit timpul primului tău vot!”

În general, pe parcursul perioadei monitorizate, Comisia Electorală Centrală a manifestat deschidere în comunicarea cu părțile interesate și cu cetățenii. De exemplu, în data de 5 septembrie 2016, au fost invitați reprezentanți mass-media și observatori acreditați la observarea procesului de

⁷ <http://cicde.md/index.php?pag=news&id=1063&rid=1374&l=ro> (accesat – 12.09.2016)

⁸ <http://cicde.md/index.php?pag=news&id=1063&rid=1370&l=ro> (accesat – 12.09.2016)

verificare a listelor de subscripție. De asemenea, pentru data de 12 septembrie 2016, CEC a anunțat o discuție privind realizarea procedurilor electorale aferente acestui scrutin, cu participarea liderilor partidelor politice, conducătorilor grupurilor de inițiativă și candidaților desemnați la funcția de Președinte al RM, .

Totuși, observarea procedurilor de verificare nu este una plenară, observatorul neavând acces complet la întregul proces. Spre exemplu, punctul 49 al Regulamentului privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova stabilește o serie de proceduri tehnice, care însă nu pot fi monitorizate pe deplin de observatori. Procedurile tehnice au un caracter mai mult închis decât transparent. Spre exemplu, nu este comunicată informația cu privire la numărul de semnături verificate deja de către operatori, informația cu privire la numărul de semnături stabilite de către operatori ca fiind valabile, precum și la numărul de semnături care au fost evaluate ca fiind nevalabile, pe motiv că aceste date se modifică continuu. Mai mult ca atât, legislația nu prevede posibilitatea observării acestui proces de către alți actori, spre exemplu de persoanele desemnate de alte grupuri de inițiativă. Totalitatea acestor deficiențe alimentează suspiciunile privind integritatea procesului de verificare a semnăturilor.

2.9. Sesizări

Monitorizând informațiile disponibile în presă, constatăm intenția unor actori ai procesului electoral de a sesiza CEC în vederea verificării anumitor încălcări depistate în activitatea altor concurenți. Astfel, Iurie Leancă, candidatul PPEM la funcția de Președinte al RM, la 8 septembrie 2016, a declarat că a sesizat CEC-ul, solicitând analiza materialelor electorale ale PPPSRM-ului cu mesajele: „Jandarmul român nu va fi la noi stăpân!”, declarând că acestea instigă la ură și încearcă să dezbină societatea.

De asemenea, PP PDA a depus o sesizare la CEC (și la un șir de alte instituții) în legătură cu unele semnale parvenite din diferite raioane ale țării, care ar deconspira anumite practici ilegale de colectare a semnăturilor în favoarea candidatului PDM la prezidențiale.

Ținem să menționăm că, în legătură cu sesizările anunțate supra, pagina web a CEC-ului nu conține informații privind depunerea acestora și nicio reacție sau răspuns oficial.

În același timp, la data de 13 septembrie 2016, reprezentatul cu drept de vot consultativ la CEC al concurentului electoral dl Marian Lupu a depus o sesizare, acuzând GI în susținerea dlui Andrei Năstase de folosire a fondurilor financiare și materiale nedeclarate, în conformitate cu legislația. În legătura cu aceasta, autorul sesizării a cerut CEC-ului anularea înregistrării grupului și respingerea demersului de înregistrare în calitate de concurent electoral.

Pe parcursul perioadei de observare la CEC, nu a fost depusă nicio contestație în sensul art.65 Cod Electoral. Mai grav, Codul Electoral nici nu prevede posibilitatea de a contesta acțiunile/inacțiunile membrilor grupurilor de inițiativă și/sau persoanelor desemnate la funcția de Președinte al RM.

III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ

3.1. Activități electorale cu implicarea APL

În perioada monitorizată, administrația publică locală a fost implicată în următoarele activități:

- desemnarea membrilor CECE (consiliile locale de nivelul II);
- participarea la verificarea listelor electorale;
- asigurarea realizării procedurii de depunere a declarației privind locul nou de ședere;

- autentificarea listelor de subscripție. Conform informației prezentate de observatorii MOA Promo-LEX, în localitățile⁹ Oxentea, r. Dubăsari și Cepeleuți, r. Edineț, listele de subscripție au fost autentificate de către autoritatea locală, fără ca persoanele care au depus să se legitimeze în calitate de colector.

3.2. Stabilirea locurilor pentru afișaj electoral și de întâlniri cu alegătorii

Conform art.47 alin.7 al Codului Electoral, autoritățile administrației publice locale trebuie să stabilească și să informeze subiecții interesați, în termen de 3 zile de la începutul perioadei electorale, despre deciziile privind locurile pentru afișaj electoral și lista locațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii.

Observatorii Promo-LEX au constatat că, din 210 APL verificate în perioada 05 – 12 septembrie 2016, 51 de primării au adoptat deciziile nominalizate, în termen fiind adoptate de 27 de primării. Din 51 de decizii cu privire la oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii, în 31 se specifică ca vor fi oferite „gratis”, în or. Stefan Vodă a fost stabilită taxa de 1500 lei.

Conform observatorilor Promo-LEX, din 231 de localități monitorizate în doar 68 APL au amenajat un loc pentru afișaj și doar în 37 acest spațiu este suficient pentru plasarea publicității electorale a concurenților electorali.

În conformitate cu prevederile Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare, pentru fiecare concurent electoral este prevăzută asigurarea spațiului pentru publicitate electorală în mărime de 1 m². În condițiile în care în campania electorală ar putea participa 24 de concurenți electorali, onorarea acestei prevederi va fi dificilă pentru APL, îndeosebi în localitățile rurale.

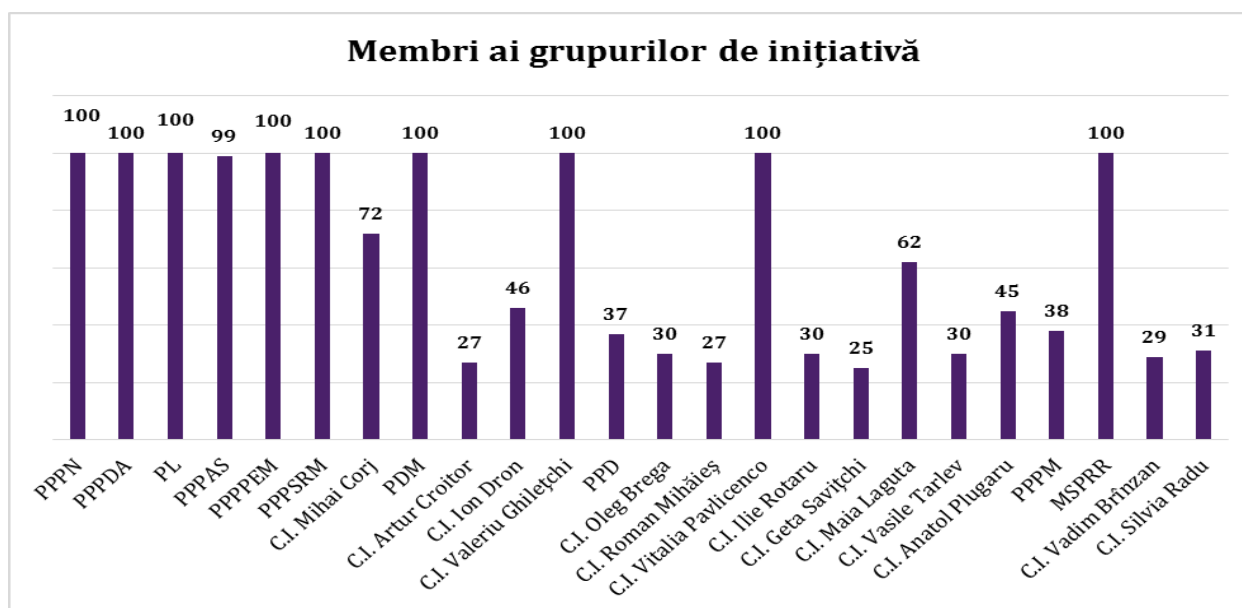
IV. CONCURENȚII ELECTORALI

4.1. Înregistrarea Grupului de Inițiativă

Pe parcursul perioadei monitorizate, CEC a dat curs cererilor și a înregistrat 24 de grupuri de inițiativă pentru susținerea candidatului la funcția de Președinte al RM. În ordinea adoptării hotărârilor, au fost înregistrate grupuri de inițiativă pentru susținerea următorilor candidați: Dumitru Ciubașenco, Andrei Năstase, Mihai Ghimpu, Maia Sandu, Iurie Leancă, Igor Dodon, Mihai Corj, Marian Lupu, Artur Croitor, Ion Dron, Valeriu Ghilețchi, Ana Guțu, Oleg Brega, Roman Mihăeș, Vitalia Pavlicenco, Ilie Rotaru, Vadim Brînzan, Inna Popenco, Silvia Radu, Mihail Garbuz, Anatol Plugaru, Vasile Tarlev, Maia Laguta, Geta Savițcaia.

Componenta nominală a variat de la un grup la altul, astfel 10 GI au fost compuse dintr-un număr de 90 – 100 membri; 1 între 70 – 89; 1 între 51 – 69; 8 între 30 – 50 și 4 au mai puțin de 25-30.

⁹ Reieșind din metodologia MOA Promo-LEX, prin „localitate” se înțelege orice tip de organizare teritorială de bază a unei comunități locale – sat, comună, oraș.

4.2. Colectarea semnăturilor

Grupul de inițiativă în susținerea dlui Marian Lupu (PDM) a reușit într-un timp extrem de scurt să colecteze un număr de semnături peste plafoanele maxime impuse de legislație. În data de 1 septembrie, candidatul a fost desemnat de PDM, la 2 septembrie a fost înregistrat GI și eliberate liste de subscripție, iar în data de 3 septembrie 2016, într-o zi de sâmbătă, listele de subscripție au fost depuse și recepționate la CEC.

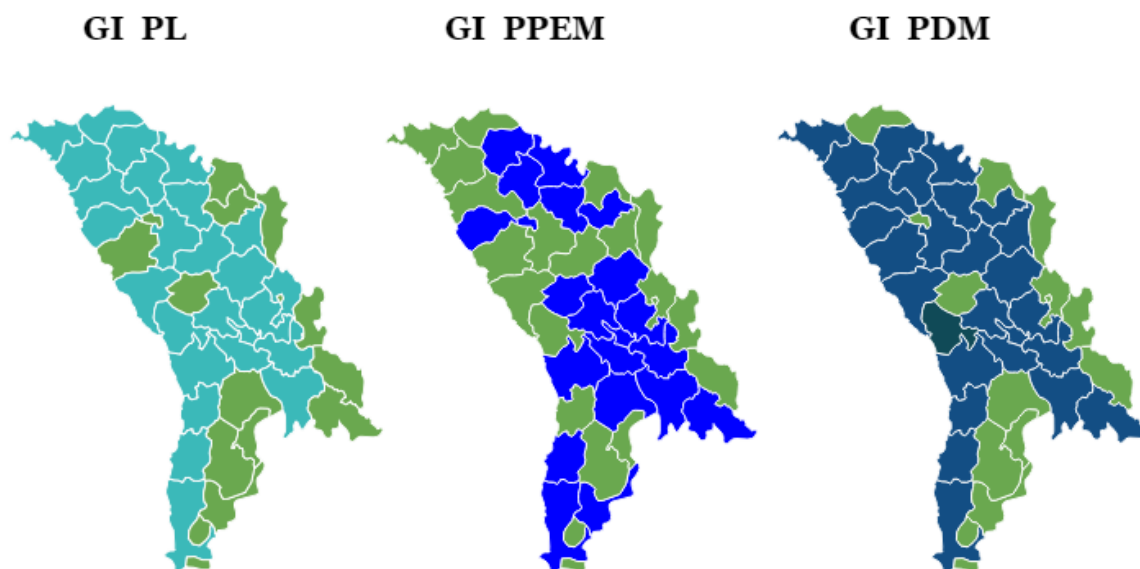
Conform datelor oferite de observatorii Promo-LEX, în perioada supusă monitorizării, cel puțin 7 GI în susținerea candidaților la funcția de Președinte al RM (Dumitru Ciubașenco, Andrei Năstase, Mihai Ghimpu, Maia Sandu, Iurie Leancă, Igor Dodon, Marian Lupu) au desfășurat activități de colectare a semnăturilor în cel puțin 110 localități. Candidatul Oleg Brega a desfășurat activități de colectare a semnăturilor în mun. Chișinău.

În perioada 5-12 septembrie 2016, observatorii Promo-LEX au raportat despre campaniile *de la ușă la ușă* în scopul colectării semnăturilor în susținerea candidaților la funcția de Președinte al RM în următoarele localități: s. Elizaveta, mun. Bălți – pentru Andrei Năstase (PPPDA), Mihai Ghimpu (PL), Iurie Leancă (PPPPEM); în s. Șofrincani și Brătușeni, r. Edineț – pentru Igor Dodon (PPPSRM); în s. Brătușeni, r. Edineț – pentru Dumitru Ciubașenco (PPPN); în or. Chișinău și c. Trușeni, mun. Chișinău – pentru Maia Sandu (PPPAS).

Observatorii Promo-LEX au constatat amplasarea corturilor în scopul colectării semnăturilor în susținerea candidaturilor la funcția de Președinte al RM: pentru Maia Sandu (PPPAS) în mun. Chișinău, or. Soroca, or. Cahul; pentru Andrei Năstase (PPPDA) în mun. Chișinău, or. Cahul, or. Rezina; pentru Igor Dodon (PPPSRM) în or. Glodeni.

Un caz de colectare voalată a semnăturilor în liste de subscripție au fost raportate în s. Cucoara, r. Cahul, când persoane necunoscute colectau semnături, informând cetățenii că sunt delegați de primărie.

HARTA COLECTĂRII SEMNĂTURILOR

Utilizarea resurselor administrative

În perioada de raportare, în virtutea funcțiilor deținute de către conducătorii GI, au fost constatate unele cazuri cu potențial de utilizare a resurselor administrative. GI pentru susținerea candidatului Mihai Ghimpu, conducător - Valeriu Munteanu, ministru al mediului care a participat în timpul orelor de serviciu la recepționarea și depunerea listelor de subscripție.

În urma constatărilor observatorilor MOA Promo-LEX, din totalul de 414 localități în care GI pentru susținerea lui Marian Lupu a colectat semnături, 311 sunt cu primari PDM (cca. 75,12%).

Conform constatărilor Promo-LEX, în data de 2 septembrie, au fost raportate două cazuri de desfășurare a procedurii de colectare a semnăturilor în susținerea candidatului PDM la funcția de Președinte al RM, dl Marian Lupu, în incinta autorităților și instituțiilor publice (primărie, școală, grădiniță): în s. Sipoteni, r. Călărași și s. Goleni, r. Edineț.

În s. Cotul-Morii, r. Hîncești, semnăturile în favoarea candidatului Marian Lupu (PDM) au fost colectate de Tonu Valentina, șefa Direcției de Învățământ, Consiliul Raional Hîncești. Persoana în cauză nu face parte din GI. Semnăturile au fost colectate după orele 16.⁰⁰, în sediul liceului din s. Cotul-Morii.

La data de 6 septembrie 2016, vicepreședintele r. Cantemir, Ion Dimcea, în timpul programului de lucru, la orele 16³⁰, s-a deplasat la primăria Porumbesci în scopul depunerii pentru autentificare a listelor de subscripție pentru susținerea candidatului PPEM la funcția de Președinte al RM, dl Iurie Leancă.

La data de 7 septembrie 2016, vicepreședintele r. Cantemir, Vitalie Culicovschi, în timpul programului de lucru, la orele 14⁰⁰, s-a deplasat la primăria Porumbesci în scopul depunerii pentru

autentificare a listelor de subscripție pentru susținerea candidatului PL la funcția de Președinte al RM, dl Mihai Ghimpu.

Observatorii Promo-LEX au constatat, în data de 12 septembrie 2016, în localitatea Cioc-Maidan, UTAG, implicarea a 2 asistenți sociali, angajați a Primăriei din localitate, în colectarea de semnături în favoarea candidatului Igor Dodon (PPPSRM).

4.3. Documentelor pentru înregistrare

Până la data de 13 septembrie 2016, la CEC au depus documentele pentru înregistrarea în calitate de concurent electoral următorii candidați: Marian Lupu, desemnat de PDM; Mihai Ghimpu, desemnat de PL; Iurie Leancă, desemnat de PP PPEM; Andrei Năstase, desemnat de PP PDA. Doar candidații desemnați de partide au reușit în perioada monitorizată să colecteze numărul necesar de semnături. Candidații independenți încă nu au depus documentele pentru înregistrare.

4.4. Înregistrarea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova

În perioada monitorizată, CEC a reușit să examineze setul de documente, inclusiv listele de subscripție, prezentate de doi candidați pentru funcția de Președinte al RM. În data de 10 septembrie 2016, CEC aprobă Hotărârea nr.236 cu privire la înregistrarea dlui Marian Lupu în calitate de candidat la funcția de Președinte al RM. În data de 13 septembrie 2016, CEC a aprobat Hotărârea nr.245 cu privire la înregistrarea dlui Mihai Ghimpu în calitate de candidat la funcția de Președinte al RM.

În conformitate cu datele oferite de observatorii MOA Promo-LEX, grupul de inițiativă în susținerea candidatului Marian Lupu, desemnat de PDM a primit de la CEC 1000 de file de subscripție. Au fost restituite CEC 1000 file de subscripție, dintre care 875 de liste de subscripție au fost repartizate pe 29 de dosare, conform unităților administrativ-teritoriale de nivelul II. De asemenea, două liste fără indicarea localităților au fost recepționate spre verificare. Toate cele 877 de liste de subscripție care conțineau declarativ 25 484 de semnături au fost preluate de către CEC pentru verificare. Restul 123 de liste de subscripție au fost sigilate și puse la păstrare separat, fără a fi supuse procedurii de verificare de către CEC.

Observatorii Promo-LEX au constatat încălcarea de către CEC a normelor legale privind numărul maxim de semnături ce pot fi depuse de un grup de inițiativă.

4.5. Activități cu tentă electorală

La 24 august 2016, PPPSRM a organizat un marș pentru a marca „72 de ani de la eliberarea Republicii Moldova de sub ocupația fascistă”. Simpatizanții PPPSRM au utilizat drapelele de stat și de partid, discursurile din cadrul manifestării purtând un caracter politizat. În paralel, PP PN a organizat un marș automobilistic „reconciliant”, pentru a marca 72 de ani de la încheierea operațiunii Iași-Chișinău, folosind, de asemenea, drapelul de stat și cel al partidului.

Politicienii au utilizat și sărbătorile locale (hramurile) pentru promovarea politică. Astfel, Igor Dodon (PSRM) a vizitat următoarele localități: s. Doina, r. Cahul; s. Chirsova, UTAG; s. Cișmichioi, UTAG; s. Copceac, UTAG. Marian Lupu (PDM) a vizitat s. Pănășești, r. Strășeni. Liderul PPPN Renato Usatîi a participat la hramul din or. Drochia.

La 25 august 2016, a fost lansată cartea "Istoria Moldovei" în 3 volume, publicată cu susținerea lui Igor Dodon (PPPSRM) în cadrul Campaniei PSRM "Iubesc Moldova".

În data de 8 septembrie 2016, deputatul și potențialul candidat la funcția de Președinte al RM, Valeriu Ghilețchi, a participat la inaugurarea Complexului agro-turistic multi-funcțional din Bălțața, r. Criuleni.

PDM a lansat două campanii "Împreună suntem mai puternici" și "Noua Politică". În mun. Chișinău au apărut mai multe panouri stradale cu tematica primei campanii și simbolica partidului.

Marian Lupu (PDM) a vizitat, conform observărilor, cel puțin trei orașe: Orhei, Rezina, Cimișlia. Pe data de 8 septembrie 2016, la Orhei a sosit un autocar cu sigla PDM și denumirea campaniei "Împreună suntem mai puternici". De asemenea, au fost vizitate 4 sate din raionul respectiv. În data de 11 septembrie 2016, la Rezina, în sala de conferințe a consiliului raional a avut loc o întâlnire cu cetățenii.

Pentru 11 septembrie 2016, a fost raportată întâlnirea dlui Iurie Leancă (PPPEM), potențial candidat pentru funcția de Președinte RM, cu locuitorii or. Durlești, mun Chișinău, cu participarea primarului localității. Au fost repartizate pliante cu mesajul: „I. Leancă - om de cuvânt. Semnează și tu Leancă - Președinte. I. Leancă face ce spune: a promis liberalizarea vizelor, a făcut, a promis semnarea acordului de asociere, a făcut”.

La data de 11 septembrie 2016, în s. Slobozia Mare, r. Cahul, candidatul PPPDA, Andrei Năstase, la casa de cultură din localitate s-a întâlnit cu cetățeni, unde a discutat problemele social-politice și economice din RM.

La 12 septembrie 2016, Maia Sandu (PPPAS) a organizat o conferință de presă cu tematica sistemului de pensii. În cadrul evenimentului a fost criticat actualul sistem de calcul al pensiilor.

Au fost observate cazuri de diseminare de către susținătorii PPPDA a ziarelor „Platforma Demnitate și Adevăr” și a pliantelor „Cine sunt cei din Platforma DA? Pentru ce luptă Platforma DA?” în mun. Chișinău, or. Cahul și or. Hîncești. Aceste materiale publicitare conțin mesaje denigratoare la adresa lui Vladimir Plahotniuc, vicepreședintele PDM.

4.6. Publicitate stradală

Observatorii Promo-LEX au identificat publicitate stradală și poligrafică în favoarea potențialilor candidați la funcția de Președinte al RM, precum și a partidelor politice care i-au desemnat.

Actor electoral	Panouri stradale	Bannere	City-light	Postere	Ziare	Pliante
GI Marian Lupu /PDM	148 unit. în 7 localități					
GI Mihai Ghimpu /PL	29 unit. în or.Chișinău					
GI Igor Dodon/PPPSRM	25 unit. în 15 localități		1 unitate în or.Chisinău	or. Hîncești	6 localități	or. Ceadâr-Lunga or.Căușeni
GI Maia Sandu /PPPAS		5 unit. în 3 localități				
GI Dumitru Ciubașenco/PPPN				or. Fălești or.Gloden	or.Briceni	or.Fălești
GI Andrei Năstase / PPPDA		3 unit. în 2 localități			or.Rezina	or. Cahul or.Hîncești or. Rezina

4.7. Alte activități în perioada electorală

Boicotarea alegerilor. La data de 3 septembrie 2016, PCRM a anunțat despre intenția boicotării alegerilor prezidențiale din 2016 și a îndemnat alegătorii să susțină această inițiativă.¹⁰ De cealaltă parte, PCRM și-a delegat reprezentanții în CECE-urile constituite. Constatăm intenția formațiunii de participare la desfășurarea procedurilor electorale, prin mecanismele legale posibile, în condițiile

¹⁰ http://www.pcrm.md/main/index_md.php?action=news&id=10323

neimplicării partidului în activități de desemnare și înregistrare a concurenților electorali. Aceste două intenții nu se exclud reciproc.

Simultan, constatăm lipsa unor prevederi legale care ar reglementa expres comportamentul partidelor politice în perioada electorală, care promovează ideea de boicotare a alegerilor de către cetățeni.

V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE PENTRU ALEGEREA PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA

5.1. Bugetul Comisiei Electorale Centrale pentru alegerile prezidențiale

Potrivit Legii Bugetului de Stat pentru anul 2016, bugetul CEC a fost aprobat în valoare de 150 690,1 mii lei, valoarea totală a bugetului de stat constituind 31 378 944,8 mii lei. Astfel, în 2016 bugetul CEC reprezintă 0,48% din bugetul de stat, în timp ce în 2015, acesta constituia 44 406,9 lei, ceea ce reprezenta o pondere de 0,21% din buget, valoarea căruia constituiau 29 152 350,6 mii lei. Din veniturile totale ale CEC pentru anul 2016, 39 850 mln. lei (26,45%) sunt destinate finanțării partidelor politice.

MOA Promo-LEX constată că, până la data de 13 septembrie 2016, CEC nu a aprobat devizul de cheltuieli pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016. Pentru alegerile locale din 2015, CEC aprobase un deviz de cheltuieli în valoare de 98 333, 4 mii lei.

5.2. Stabilirea plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Destinat grupului de inițiativă” pentru susținerea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova

În conformitate cu art. 38, alin. (10) din Codul electoral și pct. 6 din Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 114 din 18 august 2016, CEC stabilește plafonul general al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Destinat grupului de inițiativă”, luând ca bază de calcul un coeficient înmulțit la numărul maxim de semnături necesare a fi colectate de către grupul de inițiativă întru susținerea unui candidat la o funcție electivă.

La data de 26 august 2016, cu respectarea termenilor din programul calendaristic, CEC a stabilit plafonul mijloacelor financiare, în mărime de 576 250 lei, ce pot fi transferate pe contul „Destinat grupului de inițiativă”. Plafonul a fost obținut prin înmulțirea coeficientului în mărime de 23,05 lei la numărul maxim de semnături necesare de a fi colectate de către un GI (25 000). Coeficientul de 23,05 lei a fost stabilit în baza legislației actualizate și constituie 0,5% din salariul mediu pe economie pentru anul precedent anului alegerilor, care constituie 4 610, 90 lei.

MOA Promo-LEX salută atât formula de calcul a plafonului, cât și argumentarea stabilirii coeficientului de 0,5% din salariul mediu pe economie pentru anul precedent anului alegerilor, constatând suficiența plafonului mijloacelor bănești întru desfășurarea activității de colectare a semnăturilor.

Deschiderea conturilor cu mențiunea „Destinat grupurilor de inițiativă” și prezentarea trezoreriilor

Potrivit art. 38 alin. (10) din Codul electoral și pct. 5 lit. a) din Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă, grupul de inițiativă, în termen de 7 zile de la data înregistrării la CEC, trebuie să deschidă la bancă un cont cu mențiunea „Destinat grupului de inițiativă” și trebuie să informeze în scris Comisia despre aceasta prin comunicarea datelor bancare respective. Dacă nu deschide un astfel de cont, grupul de inițiativă are obligația de a informa despre acest fapt autoritatea electorală și de a desfășura doar activități ce nu implică cheltuieli financiare.

Potrivit CEC, până la data de 13 septembrie 2016, 22 din 24 de GI înregistrate și-au desemnat trezorerii. Deși au înregistrat trezorerii, 2 GI (în susținerea lui Mihai Ghimpu (PL) și în susținerea C.I. Ion Dron) au informat CEC despre faptul că nu vor deschide conturi „Destinat grupului de inițiativă” și despre faptul că nu vor suporta cheltuieli. Din cele 24 de GI înregistrate, 2 GI (C.I. Mihai

Corj și C.I. Geta Savițchi) nu și-au desemnat trezorerieri și au informat CEC că activitatea lor se va desfășura pe bază de voluntariat, astfel încât nu vor desfășura activități ce ar implica cheltuieli financiare. Doar 7 GI (în susținerea candidaților de la PDM, PPPN, PPPAS, PPPPEM, PPPSRM, și a celor independenți - Valeriu Ghilețchi și Artur Croitor) și-au deschis conturi bancare.

5.3. Cheltuielile grupurilor de inițiativă reflectate în rapoartele financiare

Până la 13 septembrie 2016, doar 3 GI au depus rapoarte financiar la CEC. Alte 2 GI (în susținerea candidatului PL Mihai Ghimpu și candidatului Ion Dron) au depus demersuri, informând despre faptul că nu au efectuat cheltuieli. Conform rapoartelor totalizatoare, pentru perioada 02 – 12 septembrie 2016, volumul cheltuielilor declarate de către 3 GI este de 94 125, 80 lei. Ponderea majoră a cheltuielilor declarate este pentru transport – 92,96%, celelalte 2,73% fiind pentru materiale promoționale, iar altele 2,94% - pentru alte cheltuieli (materiale, rechizite de birou) și 1,11% - pentru servicii bancare.

d. Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Potrivit rapoartelor financiare, doar 1 GI (PDM) a raportat cheltuieli pentru transport, în valoare de 87 500 lei.

e. Cheltuieli pentru materiale promoționale (postere, stegulețe, tricouri, chipiuri etc.)

Potrivit rapoartelor financiare, doar 1 GI (PPEM) a raportat astfel de cheltuieli, în valoare de 2 565 lei.

j. Alte cheltuieli

Potrivit rapoartelor financiare, 3 GI (PDM, PPPDA și PPPPEM) au raportat alte cheltuieli, în valoare de 6 577,6 lei pentru birotică și servicii bancare.

MOA Promo-LEX constată, cu îngrijorare, că 3 rapoarte financiare ale GI PL, GI PPPPEM și GI PPPDA sunt lacunare și nu reflectă situația financiară de facto a grupurilor în procesul de colectare a semnăturilor.

5.4. Cheltuielile GI constatate de observatorii Promo-LEX care ar trebui să fie reflectate în rapoartele lor financiare

Conform art. 38 alin. (4) și alin. (10) al Codului electoral, toate cheltuielile pentru activitatea grupurilor de inițiativă trebuie să se efectueze din mijloacele de pe contul cu mențiunea "Destinat grupului de inițiativă".

Conform constatărilor observatorilor Promo-LEX, pentru perioada 05–13 septembrie 2016, GI vizate (PPPPEM, PPPSRM, PPPDA, PPPAS, PL, PDM) au efectuat cheltuieli legate de mai multe linii de buget.

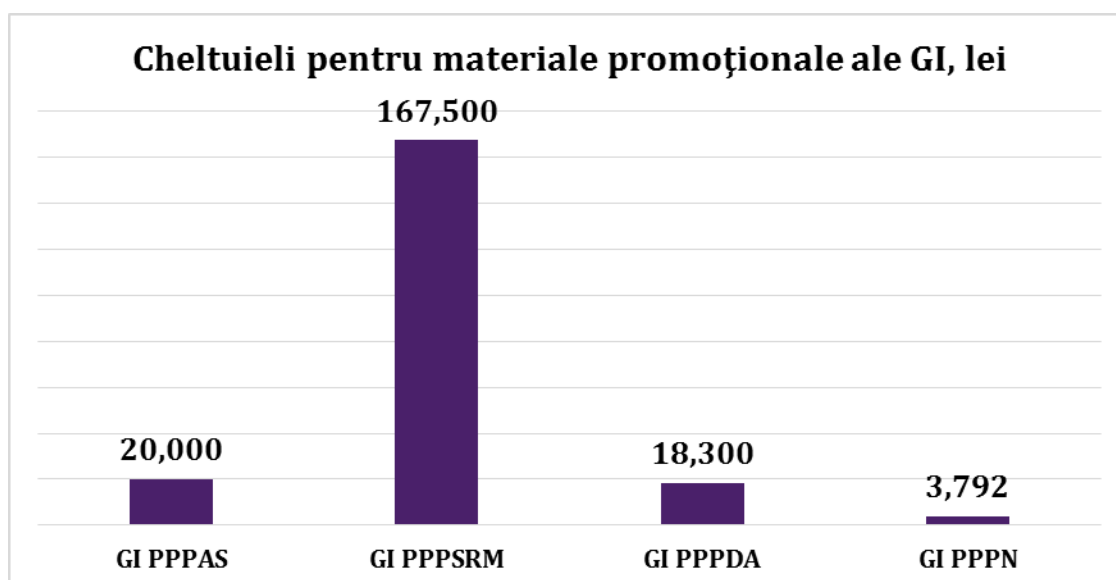
a. Costul întrunirilor și evenimentelor electorale

PDM – cel puțin 1 întâlnire cu semnatarii într-o încăpere oferită cu titlu gratuit de către un membru de partid din or. Leova. Utilizarea spațiului - 2 ore.

b. Cheltuieli de publicitate stradală

Potrivit observatorilor Promo-LEX, GI în susținerea lui Igor Dodon (PPPSRM) a efectuat cheltuieli pentru publicitate stradală. Quantumul cheltuielilor estimate este de cel puțin 159 840 lei. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6X3m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 15X12m²/20X10m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou stradal de 1,80X2m² - de cel puțin 2 220 lei, a unui banner 1,5X2m² - de cel puțin 2 000 lei.

Pentru perioada indicată, referitor la GI în susținerea lui Igor Dodon (PPPSRM), observatorii Promo-LEX au raportat 19 unit. de panou stradal 6X3m², 1 unit. de panou stradal 20X10m², 5 unit. de panou stradal 2,3X1,5m².

c. Cheltuieli pentru materiale promoționale

Pentru perioada indicată, cu referire la GI în susținerea lui Igor Dodon (PPPSRM), Adrian Năstase (PPPDA), Maia Sandu (PPPAS), Dumitru Ciubașenco (PPPN), observatorii Promo-LEX au raportat corturi promoționale, ziare de partid, pliante și fluturași. Cheltuielile estimate sunt de 209 592 lei. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui cort este de cel puțin 5 000 lei, pentru tipărirea unei unit. de ziar color de 16 pag. hârtie mată – de 0,5 lei, la un tiraj de 65 000 ex., pentru tipărirea unui ziar color de 8 pag. hârtie lucioasă – de 3 lei, la un tiraj de 1214 ex., prețul unui articol pe pagină A4, în presa locală variază între 1 900 și 2 900 lei; 1 pliant format A4, hârtie cartonată – de 0,5 lei la un tiraj de 25 000 ex. etc. 1 unit de poster A4 – de 3 lei.

Referitor la PPPAS, observatorii Promo-LEX au raportat 4 corturi cu câte o masă și un scaun. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 20 000 lei.

În cazul PPPDA, observatorii Promo-LEX au raportat 3 corturi și ziare „Demnitate și adevăr”, tipografia „Universul, comanda nr. 1273, tir. 10000, flyere 15X20cm² fără tiraj și fără a se specifica că au fost achitate din contul „Destinat GI”. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 18 300 lei.

Privitor PPPN, observatorii Promo-LEX au raportat 50 postere A4, ziare „Puterea în adevăr”, tiraj 1214, calendare de dimensiuni 35X50cm² cu imaginea candidatului desemnat de GI PPPN, publicitate despre candidatul desemnat de GI în presa scrisă locală din r. Briceni. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 3 792 lei.

Referitor la PPPSRM, observatorii Promo-LEX au raportat 6 corturi, ziare Socialistul, comanda nr. 686, tiraj 35 000 ex., comanda nr. 794 (ro), tiraj 65 000 ex., comanda nr. 795 (ru), tiraj 125 000, flyere cu imaginea candidatului desemnat format A4, Tipografia: Arva Color SRL, comanda 0584, tiraj - 50 000. Cheltuielile estimate sunt de 167 500 lei.

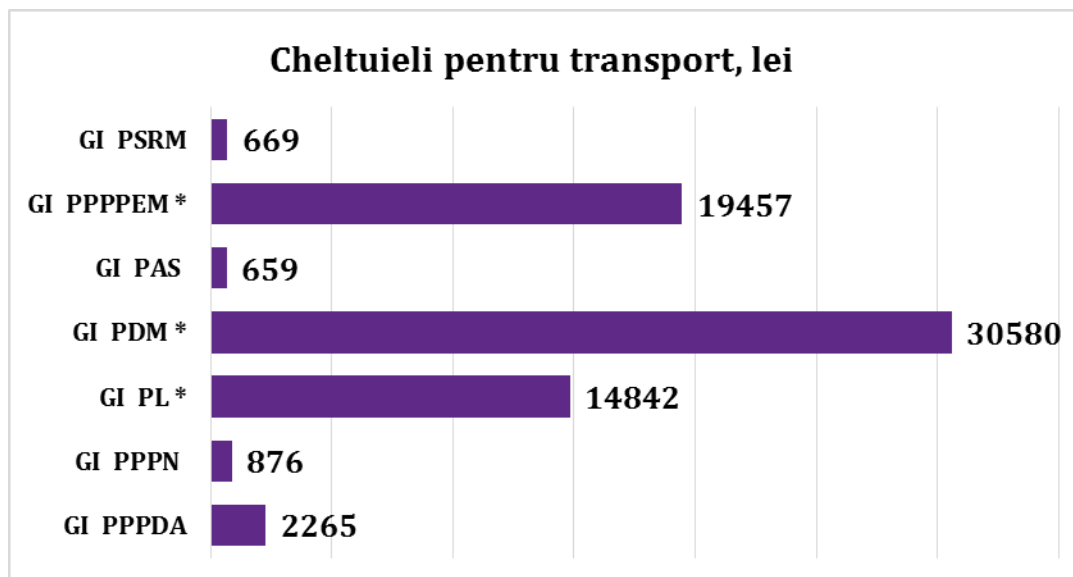
d. Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Observatorii Promo-LEX au constatat utilizarea transportului în scop de colectare a semnăturilor de către cel puțin 7 GI¹¹ (PL, PDM, PPPAS, PPPPEM, PPPN, PPPDA, PPPSRM). Cheltuielile total estimate sunt de 69 348 lei.

¹¹ Cheltuielile de transport pentru GI a PDM, PPPPEM și PL au fost calculate în baza listelor de subscripție pe care GI le-au trimis la CEC. Cheltuielile pentru celelalte GI au fost calculate în baza constatărilor observatorilor Promo-LEX.

Potrivit constatărilor Promo-LEX, PL a parcurs cel puțin 9 935 km, PDM – cel puțin 20 468 km, PPPPEM – cel puțin 13 024, PPPN – cel puțin 586 km, PPPDA – cel puțin 2 265 km, PPPAS – cel puțin 659 km, PPPSRM – cel puțin 659 km.

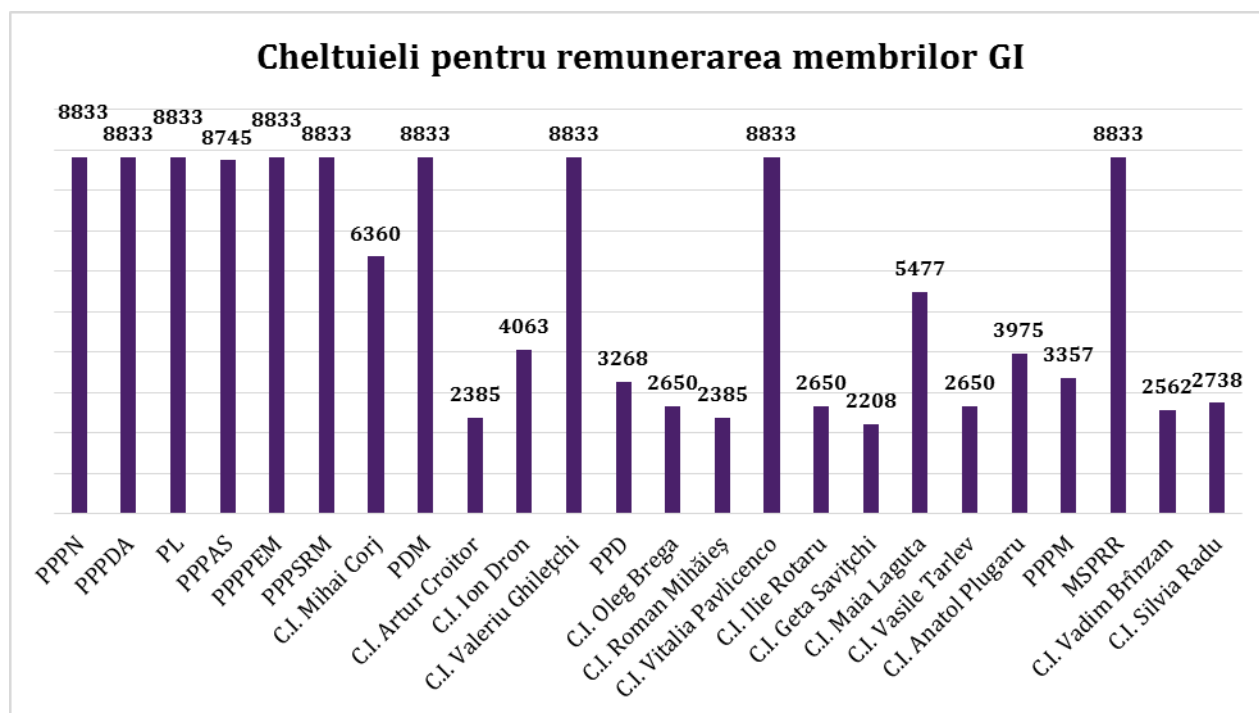
Formula de calcul utilizată reflectă înmulțirea unui mediu de consum de 9 l/100 km, înmulțit la distanța parcursă și înmulțit la prețul de combustibil de 16,6 lei/l.

e. Cheltuieli pentru salariile personalului angajat temporar în scop de colectare a semnăturilor

În urma constatărilor observatorilor Promo-LEX, 24 GI și-au înregistrat la CEC membrii pentru colectarea semnăturilor. Cheltuielile estimate pentru activitatea acestora sunt de cel puțin 134 973 lei pentru o zi de muncă.

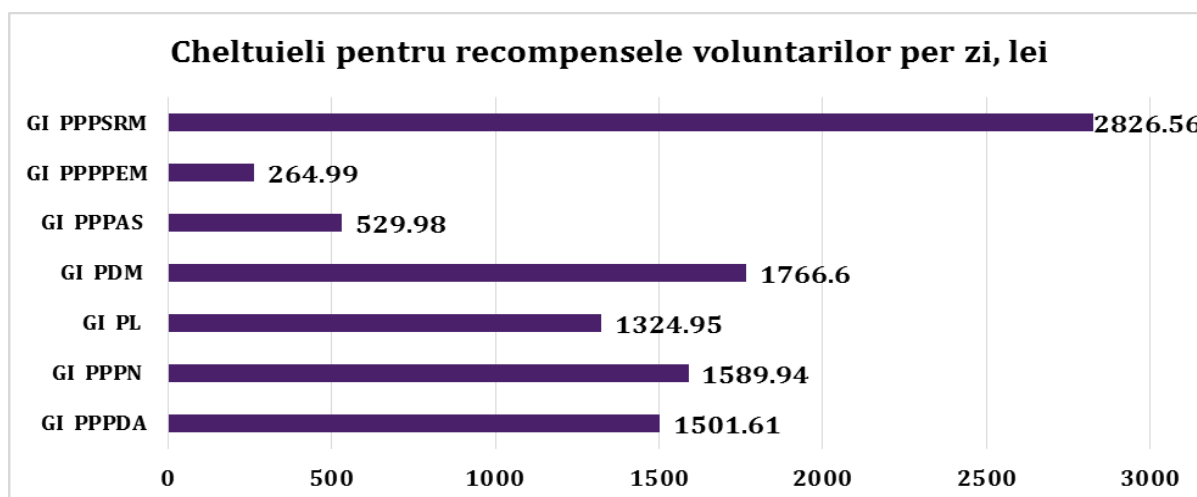
Estimările au fost făcute la nivelul minim posibil, în baza mediei normelor diurnelor pentru Republica Moldova și a numărului de membri înregistrați ai GI, astfel fiind luat plafonul de 88,33 lei de persoană pentru 1 zi de muncă.

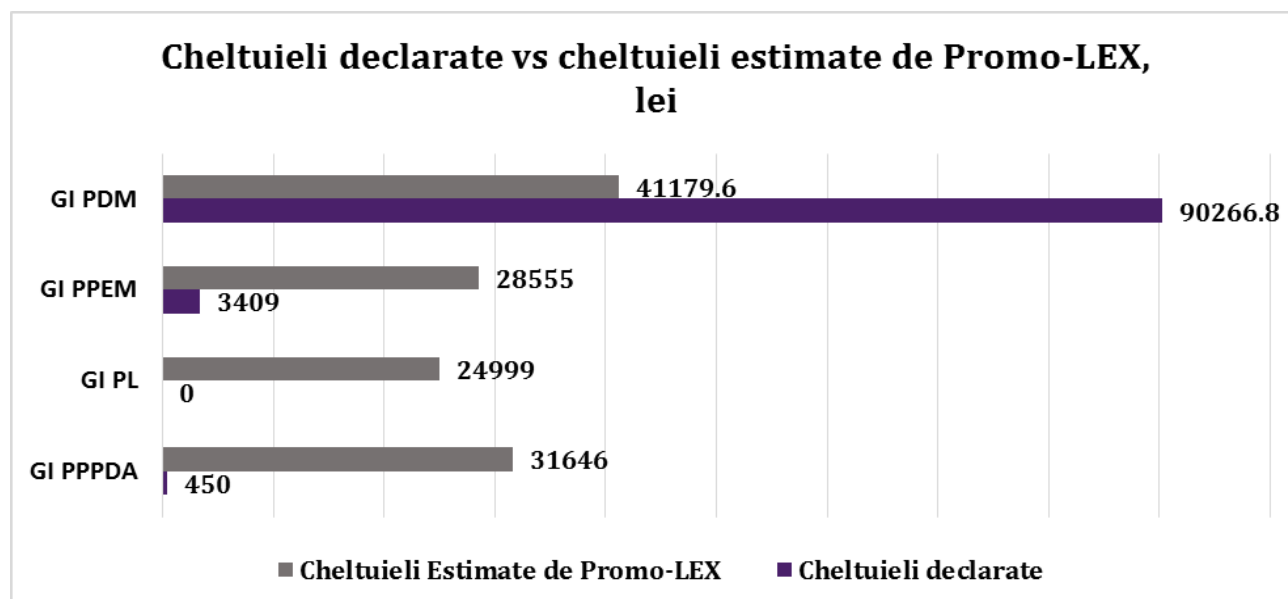
f. Cheltuieli pentru delegarea sau detașarea persoanelor (inclusiv pentru recompensele/diurnele observatorilor și voluntarilor)

Observatorii Promo-LEX au raportat implicarea a cel puțin 111 voluntari în activitatea de colectare a semnăturilor în favoarea a 7 GI : PPPSRM – 32, PL – 15, PDM – 20, PPPN – 18, PPPAS– 6, PPPDA – 17, PPPPEM – 3.

Cheltuielile estimate pentru activitatea acestora sunt de cel puțin 9 804,6 lei pentru o zi de implicare. Estimările au fost făcute la nivelul minim posibil, în baza mediei normelor diurnelor pentru Republica Moldova și a numărului de voluntari raportați de Promo-LEX, astfel fiind luat plafonul de 88,33 lei de persoana pentru 1 zi de implicare.

MOA Promo-LEX constată că în rapoartele lor financiare totalizatoare 3 GI nu au reflectat un quantum de cel puțin 85 200 lei (GI PPEM – 28 555 lei, PL – 24 999 lei, PPPDA – 31 646 lei). În plus, GI PDM nu a reflectat în raportul totalizator cheltuieli minime de 10 599,60 lei pentru remunerarea membrilor GI și a voluntarilor. Totodată, conform art. 38 alin. 10 și art. 22, alin. 2 lit. g) al Codului electoral, MOA Promo-LEX, atenționează toți concurenții electorali că sunt pasibili de răspundere contravențională, penală și fiscală, inclusiv sunt supuși riscului de a fi excluși din cursa electorală.

5.5. Cheltuielile partidelor politice pentru activități cu tentă electorală constatate de observatorii Promo-LEX

b. Cheltuieli de publicitate stradală

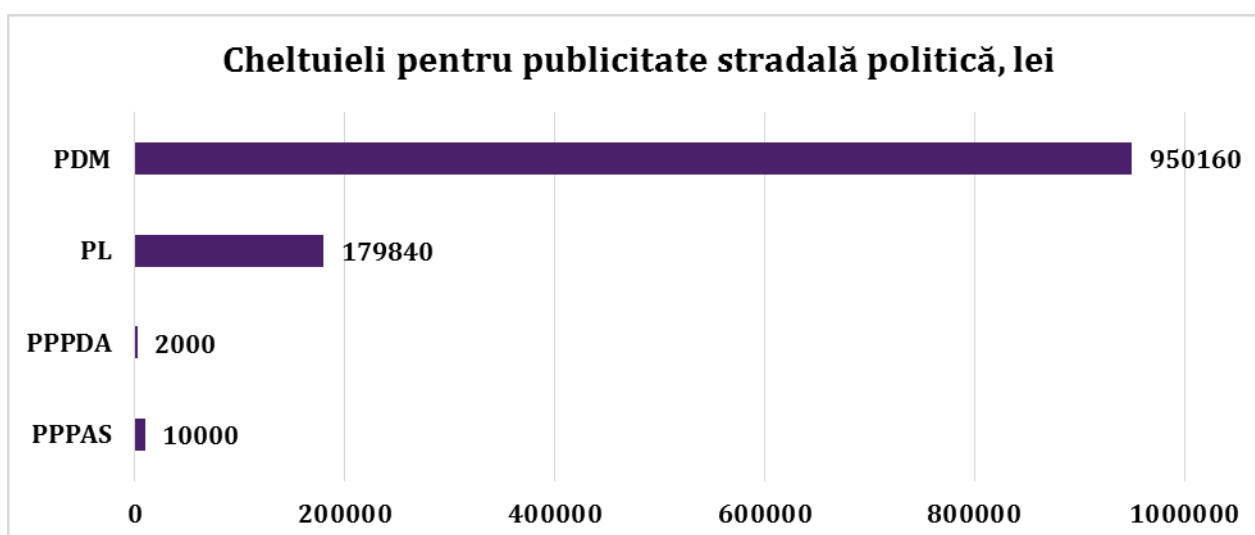
Potrivit observatorilor Promo-LEX, 4 partide politice (PPPDA, PL, PPPAS, PDM) au efectuat cheltuieli pentru publicitate stradală. Cuantumul cheltuielilor estimate este de cel puțin 1 142 000 lei. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6X3m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 15X12m²/20X10m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou stradal 1,80X2m² – de cel puțin 2 220 lei, a unui banner 1,5X2m² – de cel puțin 2 000 lei.

Referitor la PPPAS, observatorii Promo-LEX au raportat 5 unit. de banner 1,50X2m². Cheltuielile estimate sunt de 10 000 lei.

Referitor la PPPDA, observatorii Promo-LEX au raportat 1 unit. de banner 1,50X2m². Cheltuielile estimate sunt de 2 000 lei.

Privitor la PL, observatorii Promo-LEX au raportat 26 unit. de panou stradal 6X3m² și 3 unit. cu dimensiuni de 1,80X2m². Cheltuielile estimate sunt de 179 840 lei.

Privitor la PDM, observatorii Promo-LEX au raportat 140 unit. de panou stradal 6X3m², 8 unit. de panou stradal 1,80X2m². Cheltuielile estimate sunt de 950 160 lei.

VI. SOCIETATEA CIVILĂ

6.1. Activități de educație civică

În cadrul “Programului Democrație, Transparență și Responsabilitate” și în contextul Alegerilor Președintelui Republicii Moldova din 30 octombrie 2016, Asociația Promo-LEX desfășoară activități de pregătire a Campaniei “Ieși la Vot”. Scopul Campaniei este de a contribui la mobilizarea alegătorilor și promovarea votului informat și conștient în rândul cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot.

Centrul Național de Asistență și Informare a ONG-urilor din Moldova CONTACT realizează proiectul de educație și mobilizare electorală cu genericul „Alege Președintele tău!”, în cadrul căruia în 10 localități din nordul și sudul republicii vor fi desfășurate dezbateri publice, campanii de

conștientizare, campanii media de informare a alegătorilor despre importanța alegerilor, particularitățile alegerii Președintelui prin vot direct, dreptul de vot, etc.

La data de 12 septembrie 2016, Centrul pentru Analiza și Prevenirea Corupției, Centrul de Investigații Jurnalistice și Ziarul de Gardă, cu susținerea Freedom House, au desfășurat conferința de lansare a Inițiativei pentru alegeri prezidențiale transparente. În cadrul conferinței, s-a anunțat intenția de monitorizare a procesului electoral al alegerilor din 30 octombrie 2016.

6.2. Activități cu implicarea potențialilor concurenți electorali

La data de 5 septembrie 2016, au fost desfășurate dezbateri publice cu genericul „Pericolul fraudării alegerilor” la care au luat parte reprezentanții partidelor politice (PLDM; PPPAS; PPPDA) și ONG-uri (Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT”; Institutul de Politici Publice; Asociația Promo-LEX).

În susținerea potențialului candidat la funcția de Președinte al RM, dlui Igor Dodon, au fost organizate mai multe conferințe de presă ale reprezentanților societății civile: a) la 6 septembrie 2016, Asociația Istoricilor din Moldova cu tema „Istoricii patrioți ai Moldovei îl susțin pe Igor Dodon”; b) în data de 7 septembrie 2016, reprezentanții mai multor federații sportive au desfășurat conferința de presă cu genericul: „Poziția față de alegerile prezidențiale”; c) la 8 septembrie 2016, reprezentanții comunității găgăuze din Moldova, a Asociației Istoricilor și Politologilor „PRO Moldova”, Mișcării Naționale „Voievod” au organizat conferința cu tema: „Alegerile prezidențiale din Moldova: societatea, statul și identitatea moldovenească”.

Academia de Științe a Moldovei a organizat, la 8 septembrie 2016, Conferința Științifică Internațională „Republica Moldova: 25 de ani de independență”. Dintre potențialii candidați, la eveniment a fost prezent Marian Lupu, de rând cu primii Președinți ai RM, Mircea Snegur și Petru Lucinschi. Potențialul candidat a avut un discurs public la deschiderea conferinței, fiind inclus primul în lista vorbitorilor. Raportori din străinătate au salutat candidatura lui Marian Lupu.

La data de 9 septembrie 2016, potențialul candidat la funcția de Președinte, Mihail Garbuz (PPM), a organizat o conferință de presă cu participarea reprezentanților diasporei Republicii Moldova în Rusia „Baștina” cu tema „Poziția diasporei moldovenești din Federația Rusă referitor la alegerile prezidențiale”. La conferință, APC i s-a solicitat deschiderea a cât mai multe SV pe teritoriul Federației Ruse.

La data de 10 septembrie 2016, la conferință de presă organizată de un grup de profesori din RM cu genericul „Opțiunea pentru alegerile prezidențiale” au fost făcute declarații în susținerea candidatului la funcția de Președinte, dl Andrei Năstase (PPPDA).

În data de 25 august 2016, a fost publicat un sondaj realizat de compania IMAS, inclusiv pe subiecte de opțiuni electorale ale cetățenilor. Sondajul constată tendințele preelectorale din țară, enunțând favoriții campaniei electorale.

VII. MASS-MEDIA

În presă națională, au fost abordate pe larg subiectele relevante pentru perioada electorală respectivă: activitatea potențialilor candidați, procesul de colectare a semnăturilor în susținerea candidaților, precum și aspecte cu privire la viața personală și activitatea profesională a acestora.

În materie de promovare, constatăm rolul crescând al presei on-line și a blogurilor cu tematică politică.

Potențialii candidați au folosit rețelele de socializare în calitate de platformă pentru lansarea mesajelor politico-electorale și subiectelor de discuții.

Radiodifuzorii publici și privați au reflectat procedura de organizare și desfășurare a alegerilor prezidențiale. O serie de radiodifuzori privați au favorizat prin grila de emisie anumiți potențiali

concurenți și candidați înregistrați. Astfel, posturile Publika TV, Prime TV, Canal 3 și Canal 2 au reflectat pe larg campania PDM "Împreună suntem mai puternici", acordând timp de emisie pentru discursurile potențialului candidat Marian Lupu.

Postul Jurnal TV a favorizat candidatul Andrei Năstase la întâlnirile cu semnatarii, susținând candidatura sa la întâlnirile cu potențialii alegători cu materiale video despre viața și background-ul acestuia.

Posturile NTV Moldova și Accent TV au reflectat preponderent vizitele în teritoriu și campania de colectare a semnăturilor în favoarea candidatului desemnat de PPPSRM, I. Dodon.

Postul Bălți TV a informat preponderent despre candidatul desemnat de PPPN, Dumitru Ciubașenco, care apare însoțit de primarul și liderul PPPN, Renato Usatîi.

VIII. INCLUZIUNE ELECTORALĂ

Din 317 funcționari electorali ai CECE 155 sunt femei și 162 bărbați.

Din cele 35 de CECE-uri monitorizate, 24 bărbați și 11 femei au fost aleși în funcții de Președinte.

Până la data de 13 septembrie 2016, au fost acreditați 163 observatori naționali, 5 observatori internaționali și 199 de observatoare naționale.

RECOMANDĂRI:

Parlamentului Republicii Moldova

1. Pentru evitarea oricăror neînțelegeri în aplicarea legislației, de a ajusta versiunea în limba rusă a Codului electoral la versiunea de bază, în limbaromână (art. 40, alin (1)).
2. Considerăm inoportună obligația înscrierii în listele de subscripție ale potențialului Președinte al RM a informațiilor cu privire la domiciliu și recomandăm de a modifica art. 102 din Codul electoral și, respectiv, Regulamentul CEC amintit supra, în vederea introducerii unor reguli speciale de întocmire a listelor de subscripție în cazul scrutinului prezidențial.
3. De a modifica Codul electoral și, respectiv, de a ajusta Instrucțiunea CEC cu privire la procedura de vot cu urna mobilă în vederea elaborării unei proceduri clare, conform căreia ar vota persoanele la locul aflării, astfel oferindu-le acestora posibilități egale cu cele ale persoanelor care votează în cadrul secțiilor de votare.
4. De a reglementa prevederi durabile și general aplicabile pentru toate tipurile de scrutin în vederea participării studenților/elevilor cu drept de vot la procesul electoral.
5. De a revizui normele Codului Electoral care prevăd responsabilitatea membrilor grupurilor de inițiativă și a persoanelor desemnate în calitate de candidați, precum și normele care oferă posibilitatea depunerii contestațiilor de către sau împotriva acțiunilor/inacțiunilor persoanelor nominalizate supra.
6. De a modifica cadrul legal și de a prevedea condiții de incompatibilitate ale conducerii cu membrii grupurilor de inițiativă.

Comisiei Electorale Centrale

1. De a respecta Regulamentele și Instrucțiunile aprobate de CEC în așa fel încât să fie evitate cazurile de favorizare a anumitor actori ai procesului electoral.
2. De a asigura acces continuu la informația cu privire la evaluarea operatorilor în ceea ce privește valabilitatea sau nevalabilitatea semnăturilor din listele de subscripție ca, ulterior, această informație să fie comparată cu decizia membrilor CEC.
3. De a asigura o comunicare mai eficientă și în timp real cu mediul extern. De a actualiza în regim operativ pagina web.

4. De a aproba devizul de cheltuieli și de a publica informația pentru organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial.
5. De a cerceta minuțios cheltuielile suportate de către GI și de a aplica sancțiuni corespunzătoare în caz de încălcări.

Partidelor Politice și potențialilor concurenți electorali

1. A nu admite utilizarea resurselor administrative în activitatea de colectare a semnăturilor.
2. În perioada colectării semnăturilor de a efectua cheltuieli doar din contul bancar destinat Grupurilor de inițiativă.
3. De a respecta termenii indicați de autoritatea electorală pentru deschiderea conturilor destinate GI.
4. De a asigura transparența în acumularea veniturilor și utilizarea mijloacelor financiare cheltuite în perioada de colectare a semnăturilor.

LISTA DE ABREVIERI

alin. - aliniat
 APC – administrația publică centrală
 APL - administrația publică locală
 art. - articolul
 BESV – biroul electoral al secției de votare
 CEC - Comisia Electorală Centrală
 CECE - Consiliul electoral de circumscripție electorală
 CI - candidat independent
 CICDE - Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral
 com. - comuna
 dl - domnul
 ENEMO - Rețeaua Europeană a organizațiilor de monitorizare a alegerilor
 FE – formular de eveniment
 FV – formular de vizită
 GI – grup de inițiativă
 IMAS – Institutul de Marketing și Sondaje IMAS
 lit. - litera
 m2 - metru pătrat
 MOA - Misiunea de observare a alegerilor
 mun. - municipiu
 nr. - număr
 ONG - organizație non-guvernamentală
 ONU – Organizația Națiunilor Unite
 or. - oraș
 OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
 OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
 OTL - observator pe termen lung
 OTS - observator pe termen scurt
 PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
 pct. - punct
 PDM - Partidul Democrat din Moldova
 PL – Partidul Liberal
 PLDM - Partidul Liberal Democrat din Moldova
 PPM – Partidul „Patrioții Moldovei”
 PPPAS – Partid Politic Partidul Acțiune și Solidaritate
 PPPDA – Partid Politic Platforma Demnitate și Adevăr
 PPPEM - Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”
 PPPN - Partidul Politic Partidul Nostru
 PPPSRM - Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
 PVT - Numărarea în Paralel a Voturilor
 QC - Numărarea Rapidă Calitativă
 r. – raion
 RFE – Registrul Funcționarilor Electorali
 RM – Republica Moldova
 RSA - Registrul de Stat al Alegătorilor
 s. - sat
 SV - secție de votare
 tir. - tiraj
 TV - televiziune
 UAT - unitate administrativ-teritorială
 UATSN - unitate administrativ-teritorială din stânga Nistrului
 unit. - unitate
 USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
 UTAG - unitatea teritorială autonomă Găgăuzia